

Једна од разлога што се дивље врсте радо одомаћују у градовима, јесте и смањен број природних непријатеља. Међутим, њихова највећа претња је градовима већина су законом заштићене врсте. Као уградожене врсте, заштићене су Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и угрозених дивљих врста биљака, животиња и гљива (Службени гласник РС бр. 05/2010, 47/2011) и Законом о дивљачи и ловству (Службени гласник РС", бр. 18/2010). То подразумева да је уништавање њихових јединки, популација и простора где обитавају строго забрањено и кажњиво.

Да ли су угрожене и под заштитом?

Дивље животиње у граду су саставни део наше животне средине, и стога би с њима требало оуважати еколошке равнотеже и стабилност екосистема.

Уз емисије грађана смањили, као што су редовно чишћење дворишта од високе траве, крчење тавана, склањање могућих извора хране, примена мера за спречавање гнезбења птица на појединим проблематичним локацијама уз стручна упутства природњака, подизање станишта као замена природних, и тако привући животиње на места на којима не сметају људима, итд.

ВЕТРУШКА (*Falco tinnunculus*)

Једна је од најмањих птица грабљивица код нас. Припада групи соколова. Величине је 32-39 cm са распоном крила 65-82 cm. Кратког, повијеног кљуна, мужјак има главу сиво-плаве боје, леђа риђе боје са црним тачкицама и сиво-плави реп са црном пругом на крају, док је женка углавном браон боје. Почиње да се гнезди у априлу или мају. У природним условима гнездо смештају у удубљења или рупе у стенама, односно у напуштена гнезда врана. У градовима и насељима гнезда смештају на повољним местима на разним објектима (симсови, терасе, пожарне степенице, удубљења, испусти, клима уређаји и сл).

Ветрушка је карактеристична по свом начину лова по коме је и добила име. Јединка лебди у ваздуху, треперећи крилима, и осматра плен. Када га угледа, стреловито се обрушава на њега. У Србији гнезди 3.000 до 4.000 парова. Најчешћа је у већим градовима, па тако само у Београду гнезди око 200 парова. Ветрушка је строго заштићена врста.

У време гнезбења често се могу наћи младунци ове врсте који су испали из гнезда. Најбоље их је оставити у близини гнезда, само подићи на више место како би их заштитили од паса и мачака.

Топот ногу и јурчање невидљивих бића по таванима, прозорама хуктања и пиштача која допиру са дрвећа из дворишта и паркова који разијају сан, лепет крила слепих мишева изнад глума, изненадни сусрет са змијом... неке су од несвакидашњих појава које градским улицама дају привид природног амбијента, а у грађанима изазивају често зедњу и страх. Међутим, присуство дивљих животиња у граду је саставни део процеса урбанизације који је непрекидан, што значи да ће и дивље врсте и угрозених дивљих врста биљака, животиња и гљива (Службени гласник РС бр. 05/2010, 47/2011) и Законом о дивљачи и ловству (Службени гласник РС", бр. 18/2010). То подразумева да је уништавање њихових јединки, популација и простора где обитавају строго забрањено и кажњиво.

Како живети са дивљим животињама у окружењу?

Дивље животиње у градовима су корисне животиње, јер се хране инсектима, гљиварима и другим врстама које могу бити преносиоци опасних болести. С ова, на пример, је животиња која не угрожава човека, напротив, хранећи се гљиварима доприноси одржавању еколошке равнотеже. Слепи мишеви се хране инсектима, па тако представљају биолошко јорђево у борби против комараца који су тако преносиоци нинтија. Дивље животиње на тај начин представљају ефикасан инстанс животе средине у градовима.

Да ли су дивље животиње у градовима опасне и штетне?

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

СЕДИШТЕ У БЕОГРАДУ
Др Ивана Рибара 91
11070 Нови Београд
тел: 011/2093-800
факс: 011/2093-867
beograd@zzps.rs

РАДНА ЈЕДИНИЦА У НИШУ
Вожда Карађорђа 14
18000 Ниш
тел/факс: 018/523-448
018/523-449
nis@zzps.rs

www.zzps.rs

аутори Маја Радосављевић, Горан Секулић, Владан Бједов, Растко Ајтић, Александар Мијовић, Ненад Секулић
дизајн Снежана Королија, фото Архива Завода и Интернет
шtamпа DEXIN, Београд, шираж 1000 ком., Београд, 2012.

Откуда дивље животиње у граду?

У градовима се, поред животиња које су познати и уобичајени станишници бетона и асфалта, чули све чешће сусрећу са дивљим животињама које су до сада виђани само у 300 вртовима. Тако су, поред птица које смо навикли да видимо у парковским шумама се могу сусрести веверице, јежеви, по таванима и двориштима тумарају касице, куне, а понекад и до самог центра града допећу змије... Дивље животиње које се паше и по правили издвајају човека, понако освјају градове као своје ново природно станиште.

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

ДИВЉЕ ЖИВОТИЊЕ У ГРАДУ ИЛЕТАЦИ ИЛИ НАШИ СУСТАНАРИ?

УТИНА или МАЛА УШАРА (*Asio otus*)

Припада породици сова и средње је величине, 31-37 cm дужине и 86-98 cm распона крила. Карактеристична је по перима која штрче изнад ушних отвора и подсећају на уши. Углавном је жућкасто-браон боје са бројним црним пегамма и пругама. Очи су јој крупне као и код свих сова.

Гнезди се углавном у близини насеља, па и у самим градовима, на дрвећу где користи гнезда других птица, већином врана. Гнезђење траје од фебруара до јула. Пре, и након полетања, младунци су доста бучни и непрестано зову родитеље гласним цијукањем које подсећа на звук зарђале шарке. Плен, као што су ситни глодари (мишеви и волухарице), понекад ситне птице, гмизавци, водоземци и инсекти, лови ноћу, крстарећи изнад отворених терена. Зими се окупља у велика јата која често ноће у насељима и мањим градовима. Строго је заштићена врста и процењује се да у Србији гнезди око 10 000 парова.

Често се деси да мале утине прерано испадну из гнезда, у тим случајевима је најбоље младунче подићи на оближње дрво јер ће родитељи наставити да га хране.

ЧИОПА (*Apus apus*)

Претпоставља се да у Србији има око 4.000 гнездећих парова обичне чиопе која је углавном концентрисана у већим градовима. Углавном се гнезди на високим зградама. Гнезда смешта у отворима и пукотинама кровова или виших делова зграда. Храни се искључиво инсектима које хвата у лету. У периоду гнезђења лако их је видети како круже изнад градских улица уз гласно пиштање. Код нас долази крајем априла и почетком маја, а већ у августу почиње полако да се помера према југу.

Чиопе су птице које имају сличан начин живота као ласте, али се сврставају у засебан ред. Обична чиопа је величине око 16 cm, и има дуга и српаста крила са распонем од око 40 cm. Потпуно је тамне, црно-браон боје. Реп јој је рачваст. Чиопе су карактеристичне по изразито кратким, закржљалим ногама што одражава чињеницу да највећи део свог живота проводе у ваздуху. Строго је заштићена врста у Србији.

Понекад се деси да чиопе падну на земљу услед изнемоглости, тада им је потребно помоћи да полете тако што се благо одбацују из руке. Уколико то не успе потребно је потражити помоћ стручњака.

ЈЕЖ (*Erinaceus roumanicus*)

Врста припада групи инсективорних (бубоједих) сисара. Најближи сродници су му кртице и ровчице. Препознатљив је, пре свега, по својим бодљама, које попут својеврсног оклопа прекривају и штите тело на леђима и боковима. У природи настањује станишта отвореног - степског типа, али исто тако и шуме. Налазимо га и по парковима, травњацима, живицама, шибљацима и шумарцима унутар људских насеља. Активан је углавном ноћу, када га људи најчешће и срећу и често се без разлога уплаше буке коју јеж прави крећући се кроз траву или шибље. током зимских месеци. Храни се првенствено храном животињског порекла, бескичмењацима и њиховим ларвама, али и ситним кичмењацима, гмизавцима, водоземцима и сисарима. На пролеће, у априлу и мају месецу, сезона је парења јежева. Тада су они много активнији, па често страдају на коловозима саобраћајница. У Србији је јеж заштићена дивља врста.

Уколико случајно наиђете на јежа, немојте га узнемиравати, нити узимати за кућног љубимца. Највероватније је у потрази за храном, или је то можда женка која хрли да нахрани своје младе.

ОБИЧНА КРТИЦА (*Talpa europaea*)

Кртица, као и јеж, припада групи инсективорних (бубоједих) сисара. У Србији обитавају две врсте, обична и слепа кртица.

Карактерише је кратко тело цилиндричног облика, издужена њушка и кратки екстремитети са снажно развијеним канд ама. Крзно је на додир мекано и чине га густо збијене, кратке длаке. Очи су врло ситне, делом покривене крзном, али потпуно функционалне и видљиве.

Природна станишта кртице су превасходно листопадне шуме, пољопривредно земљиште, ливаде и пашњаци. Такође је уобичајен становник градских урбаних и полуурбаних средина, паркова и травњака, башта и дворишта, као и шума у градским зонама.

Живи под земљом, где својим снажним канд ама копа дугачке и разгранате ходнике. Храни се храном животињског порекла, првенствено бескичмењацима и њиховим ларвама које налази испод површине земље. Њено присуство се лако може регистровати по гомилицама (хумкама) ископане земље, у дужем или краћем низу.

Обична кртица у Србији има статус заштићене дивље врсте.

СЛЕПИ МИШЕВИ (*Chiroptera*)

Слепи мишеви представљају веома карактеристичну, врстама бројну групу сисара. Једина су група сисара који имају способност активног лета. Такође, имају могућност ехолокације, односно оријентације у простору помоћу ултразвучних сигнала које сам емитују у околину. Поред природних станишта као што су пећине, веће и мање пукотине у стенама, шупља стабла и шупљине испод коре стабала, изванредно су се прилагодили и животу у људским насељима. До сада је на подручју Београда регистровано присуство најмање 14 врста слепих мишева, који у мањој или већој бројности настањују разне делове града где проналазе места која су слична њиховој природној средини. Захваљујући њиховом начину исхране, слепи мишеви су изузетно значајни регулатори бројности многих, за човека непожељних или чак штетних инсеката. Све врсте слепих мишева су строго заштићене дивље врсте у Србији.

Уколико вам ноћу у стан улети слепи миш, немојте се плашити, већ му помозите да изађе – широм отворите прозоре, или ако сте храбрији, умотајте шишмиша у крпу или пешкир и избаците га напоље.

СТЕПСКИ СМУК (*Coluber caspius*)

Степски смук је једна од најчешћих врста змија која се може срести у урбаним срединама. Јединке ове врсте углавном су дугачке око 100 cm, неки примерци могу нарасти и до 200 cm. Очи су крупне са округлом зеницом. Боја тела је жућкаста са преливима који могу варирати од светло браон боје до сиве. Живи углавном на сувим стаништима, каменим са присутним жбуњем и мањим дрвећем, има је и у шумарцима и на ивицама шума. Настањује равничарске и планинске пределе до 1500 m надморске висине. Ова неотровна змија храни се гуштерима, сисарима, некад мањим змијама, а младунци и инсектима. Некад једе и млађе јединке своје врсте. Парење се обавља у априлу и најкасније до јула месеца женка полаже јаја. У зимско склониште одлазе у октобру и тамо су до краја марта или почетка априла, у зависности од временских прилика. Због њене изузетне дужине и брзине многи људи се плаше ове неотровне змије, али без разлога, јер није опасна по човека. Строго је заштићена врста у Србији.

У току године, нарочито када су велике врућине улази у дворишта и куће. Ако вам дође као незвани гост, истерајте је штапом неповређену, како би се вратила на своје природно станиште.

